

Briselē, 13.9.2017.
SWD(2017) 303 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Pavaddokuments dokumentam

Ieteikums Padomes lēmumam,

**ar kuru atļauj sākt sarunas par Konvenciju, ar ko izveido daudzpusēju tiesu
ieguldījumu strīdu izšķiršanai**

{COM(2017) 493 final}
{SWD(2017) 302 final}

Kopsavilkums
Ietekmes novērtējums par Ieteikumu, ar kuru atļauj sākt sarunas par Konvenciju, ar ko izveido daudzpusēju tiesu ieguldījumu strīdu izšķiršanai
A. Rīcības nepieciešamība
Kāpēc? Kāda problēma tiek risināta?
Pēdējos gados sabiedrība arvien vairāk kontrolē ieguldītāja un valsts strīdu izšķiršanas (IVSI) iekļaušanu tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumos un uzdod jautājumus par to. Nepietiekama vai ierobežota leģitimitāte, konsekvence un pārredzamība, kā arī tas, ka nav pārskatīšanas iespējas, ir identificētas problēmas, ko rada IVSI, kura ir balstīta uz arbitrāžas principiem. Lai novērstu šos ierobežojumus, ES pieeja kopš 2015. gada ir bijusi institucionalizēt sistēmu ieguldījumu strīdu izšķiršanai ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumos, iekļaujot tajos ieguldījumu tiesu sistēmu (ITS). Tomēr, ņemot vērā ITS divpusējo raksturu, tā nevar pilnībā atrisināt visas iepriekš minētās problēmas. Turklāt, jo vairāk ITS tiek iekļautas ES nolīgumos, jo sarežģītāk Komisijai būs tās pārvaldīt un jo vairāk tas izmaksās ES budžetā, no kura segs daļu no ITS darbības izmaksām.
Ko paredzēts panākt ar šo iniciatīvu?
Iniciatīvas mērķis ir izveidot ieguldījumu strīdu izšķiršanas satvaru, kas būtu pastāvīgs, neatkarīgs un leģitīms, būtu paredzams, nodrošinot konsekventu judikatūru, nodrošinātu iespēju pārsūdzēt lēmumus, būtu izmaksu ziņā lietderīgs, pārredzams un efektīvs. Tās mērķis ir saskaņot ES politiku ieguldījumu strīdu izšķiršanas jomā ar globālo pieeju, ko ES izmanto citās jomās, kuras ir saistītas ar starptautisko pārvaldību un starptautisko strīdu izšķiršanu, kas atbalsta daudzpusējus risinājumus.
Kāda ir ES līmeņa rīcības pievienotā vērtība?
Ieguldījumu strīdu izšķiršanas daudzpusējo reformu nevarētu veikt dalībvalstu līmenī, jo tā nespētu aptvert visus spēkā esošos ieguldījumu līgumus un neietvertu līgumus, ko noslēgusi ES. Dalībvalstīm nav kompetences attiecībā uz visiem jautājumiem, kuri tiktu risināti ar šo iniciatīvu, jo tie ir vai nu ES ekskluzīvā, vai dalītā kompetencē.
B. Risinājumi
Kādi normatīvi un nenormatīvi politikas risinājumi ir apsvērti? Vai kādam risinājumam tiek dota priekšroka? Kāpēc?
1. risinājums (pamatscenārijs) paredz, ka ES turpinātu risināt sarunas par ITS savos divpusējos ieguldījumu nolīgumos, vienlaikus joprojām pastāvētu IVSI tik ilgi, kamēr tiktu piemēroti līgumi, kuros to izmanto. 2. risinājums paredz, ka ES un dalībvalstis atkārtoti risina sarunas par dalībvalstu divpusējiem ieguldījumu līgumiem un Enerģētikas hartas nolīgumu (<i>ECT</i>), lai tajos ietvertos strīdu izšķiršanas noteikumus saskaņotu ar ITS. Saskaņā ar 3. risinājumu šķīrējtiesas noteikumi, kas reglamentē IVSI, tiktu reformēti, lai tie atbilstu ITS principiem. 4. risinājums paredz izveidot pastāvīgu daudzpusēju apelācijas instanci. 5. risinājums paredz izveidot pastāvīgu daudzpusēju ieguldījumu tiesu. Šī tiesa atbilstoši vēlamajām iezīmēm ietvertu Pirmās instances tiesu un Apelācijas tiesu, un tajā darbotos vairāki tiesneši atkarībā no darba slodzes. Šos tiesnešus ieceltu amatā uz noteiktu termiņu, un viņiem tiktu noteiktas augstas kvalifikācijas un ētiskās prasības. Viņus ieceltu amatā neatkarīga iestāde, un izskatāmās lietas viņiem tiktu piešķirtas pēc nejaušas izvēles principa. Vērsties Apelācijas tiesā būtu iespējams gadījumos, kad ir bijušas acīmredzamas kļūdas, novērtējot faktus, papildus procesuālām kļūdām un būtiskām kļūdām tiesību piemērošanā. Tiesu atbalstītu sekretariāts, un valstīm būtu iespēja kļūt par līgumslēdzējām pusēm saskaņā ar <i>opt-in</i> (brīvprātīgas piedalīšanās) sistēmu. Varētu apsvērt iespēju sniegt palīdzību MVU un jaunattīstības valstīm. Izmaksas būtu jāsadala atbilstoši līgumslēdzēju pušu attīstības līmenim, un nebūtu jāizslēdz iespēja iekasēt lietošanas maksu. 6. risinājums paredz sarunas par daudzpusējiem materiālo tiesību noteikumiem attiecībā uz ieguldījumu aizsardzību kā plašāku satvaru sarunām par daudzpusējiem strīdu izšķiršanas noteikumiem. 7. risinājums paredz uzlabot IVSI divpusējos ES ieguldījumu nolīgumos un <i>ECT</i>. Saskaņā ar 8. risinājumu IVSI tiktu pakāpeniski atcelta un par strīdiem starp ārvalstu ieguldītājiem un mērķa valstīm lemtu mērķa valsts tiesa.
Kuru risinājumu kurš atbalsta?
Bezpeļņas sektors kopumā atbalsta principus, kuri ir pamatā risinājumam par pastāvīgas daudzpusējas ieguldījumu tiesas izveidi, piemēram, tiesnešu pastāvīgumu, neatkarību un nošķirtību no strīdā iesaistītajām

pusēm. Darījumsdarbības nozare redz šā risinājuma potenciālu, taču pauž bažas par to, ka jaunā tiesnešu iecelšanas režīma sekas var būt vērtīgas pieredzes zaudēšana un ka pārsūdzēšanas iespēja var paildināt tiesvedību. Akadēmiskās aprindas un praktizējoši juristi kopumā atbalsta pašreizējās sistēmas reformēšanu, lai tā atbilstu valstu iekšējo un starptautisko tiesu sistēmu principiem.

C. Vēlamā risinājuma ietekme

Kādus ieguvumus nodrošinās vēlamais risinājums (ja tāds ir, pretējā gadījumā — galvenie risinājumi)?

Tāda daudzpusēja ieguldījumu strīdu izšķiršanas mehānisma izveide, kurā būtu ietverti vēlamie papildu risinājumi, ieguldījumu strīdu izšķiršanai pievienotu leģitimitāti, nošķirot tiesnešus no strīdā iesaistītajām pusēm un nodrošinot viņiem neatkarību. Procedūras tiktu racionalizētas, tādējādi ietaupot izmaksas ieguldītājiem un valstīm. Tiesas pastāvīgums sekmēs judikatūras lielāku paredzamību, kas savukārt arī sekmēs ātrāku lēmumu pieņemšanu un var vispār novērst strīdus. Apelācijas instance sekmētu tiesisko precizitāti un veicinātu konsekvenci.

Daudzpusējā ieguldījumu tiesa globāli risinātu jautājumus, kas radušies saistībā ar IVSI un ko divpusējā līmenī risina tikai ITS. Tā veicinātu ciešu daudzpusējo sadarbību un labu globālo pārvaldību, jo tiesas mērķis būs nodrošināt visu ieinteresēto valstu iekļaušanu un nodrošināt, ka valstu attīstības līmeni nav šķērslis tiesas efektīvai izmantošanai. Tā vienkāršotu ES politikas veidošanu, jo tā pakāpeniski aizstātu ES nolīgumos iekļautās divpusējās ITS un dalībvalstu ieguldījumu līgumos iekļautos IVSI mehānismus.

Kādas ir vēlamā risinājuma izmaksas (ja tāds ir, pretējā gadījumā — galveno risinājumu izmaksas)?

Tiek lēsts, ka ar vēlamajām iezīmēm apveltītas daudzpusējās ieguldījumu tiesas gada budžeta ietekme uz ES un dalībvalstīm būs aptuveni EUR 5,4 miljoni. Šajā aplēsē ir ietverts 14 pastāvīgo tiesnešu (9 Pirmās instances un 5 Apelācijas instances tiesnešu) un 42 darbinieku (3 darbinieku katram tiesnesim) atalgojums; tiek pieņemts, ka šāds darbinieku skaits sākumā ir pietiekams. Šie pieņēmumi ir balstīti uz citu starptautisku tiesu pieredzi un kopējo izmaksu sadalījuma proporciju starp 45 līgumslēdzējām pusēm (t. sk. ES, tās 28 dalībvalstīm un 16 trešām valstīm), ņemot vērā to attīstības līmeni (pēc SVF kvotu sistēmas). Faktiskās izmaksas būs atkarīgas no tiesnešu skaita, sekretariāta lieluma un līgumslēdzēju pušu skaita (*inter alia*), ko pašreizējā posmā nav iespējams precīzi noteikt. Turklāt šie parametri ar laiku var mainīties, tādējādi mainot izmaksas.

Tā kā daudzpusējas ieguldījumu tiesas izveides iniciatīva attiecas vienīgi uz procesuālajiem (t. i., strīdu izšķiršanas) noteikumiem, nevis uz materiāli tiesiskajiem noteikumiem (kuri ir iekļauti pamatā esošajos ieguldījumu nolīgumos) un tādēļ neradīs papildu iemeslus lietu ierosināšanai, tiek uzskatīts, ka finansiālā ietekme saistībā ar zaudējumu atlīdzību ir nenozīmīga.

Kā tas skars uzņēmumus, MVU un mikrouzņēmumus?

Vēlamajā risinājumā ieguldītājiem neatkarīgi no to lieluma un/vai apgrozījuma būs pieejama leģitīma, neatkarīga un efektīva ieguldījumu strīdu izšķiršanas sistēma. Ir paredzams, ka tiesvedība būs īsāka un līdz ar to ieguldītājiem izmaksās lētāk, ņemot vērā to, ka nebūs jātērē laiks tiesnešu iecelšanai amatā un ka argumentācija būs vairāk koncentrēta uz galveno, pateicoties lielākai ieguldījumu jomas materiāli tiesisko noteikumu prognozējamībai un konsekvētai interpretācijai. MVU var saņemt papildu palīdzību, lai ņemtu vērā, ka tiem ir mazāks apgrozījums.

Vai tiks būtiski ietekmēti dalībvalstu budžets un pārvaldes iestādes?

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem pieņēmumiem, tiek lēsts, ka tiesas ikgadējās izmaksas ES dalībvalstu budžetā būs aptuveni EUR 2,7 miljoni. Tas būs mazāk nekā pamatscenārija izmaksas ES un dalībvalstu budžetos (saskaņā ar aplēsēm — aptuveni EUR 9 miljoni).

Vai būs vēl kāda cita būtiska ietekme?

Daudzpusējā ieguldījumu tiesa mazinātu administratīvo slogu, visiem strīdiem centralizēti piemērojot vienotu procesuālo noteikumu kopumu. Daudzpusējas ieguldījumu tiesas izveides iniciatīva attiecas vienīgi uz procesuālajiem noteikumiem, nevis uz materiāli tiesiskajiem noteikumiem, tādēļ nav paredzams, ka tā radīs būtisku ietekmi uz vidi vai sociālo ietekmi. Ir gaidāma neliela sociālā ietekme saistībā ar to šķīrējtiesnešu/tiesnešu profesionālajām iespējām, kuri kļūs par šīs tiesas tiesnešiem. Tas pats attiecas arī uz potenciālo tiesas sekretariāta darbinieku profesionālajām iespējām.

D. Turpmākā rīcība

Kad šī politika tiks pārskatīta?

Pēc tam, kad daudzpusējā tiesa sāks darboties, Komisija veiks regulāru ikgadēju uzraudzību. Komisija arī regulāri veiks revīziju par to, kā tiek izmantotas ES finanšu iemaksas tiesas izmaksu segšanā. Daudzpusējās ieguldījumu tiesas darbības izvērtēšanu veiks pēc tam, kad tā būs bijusi spēkā pietiekami ilgi, lai kļūtu pieejami jēgpilni dati.

